

2011

Monitor Levensmiddelenindustrie

Philip den Ouden
directeur FNLI

Voorwoord

Vorig jaar heeft de FNLI voor het eerst de monitor levensmiddelenindustrie gepubliceerd. Voor u ligt nu de editie 2011. Deze laat zien dat de levensmiddelenindustrie er na de crisis weer zeer behoorlijk voor staat. De totale productie heeft zelfs een recordhoogte bereikt; de stijging in 2010 heeft de afname in 2009 meer dan gecompenseerd. Wat dit betreft heeft de levensmiddelenindustrie zich sneller hersteld dan de gehele Nederlandse industrie. Ook de ontwikkeling van de investeringen in R&D en de export stemmen positief.

Maar er is ook reden voor voorzichtigheid. Het consumentenvertrouwen vertoont een sterk dalende tendens, mede als gevolg van de eurocrisis. Augustus liet een daling van het consumentenvertrouwen met 9 punten zien. In september kelderde het vertrouwen met nog eens 9 punten en kwam uit op -30. Zo'n grote verslechtering in twee maanden heeft zich niet eerder voorgedaan. Deze ontwikkeling is zeer zorgwekkend, want de consument is de motor van de sector.

De regering geeft ons in elk geval een zetje in de rug met het topsectorenbeleid van het Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie. De FNLI was betrokken bij de totstandkoming van dit beleid en we vinden de start hiervan veelbelovend. Uiteraard zullen wij, samen met onze leden, kennispartners en de overheid, ons uiterste best doen om de gezamenlijke ambities van de topsector agrofood ook daadwerkelijk te realiseren.

Inhoud

Voorwoord

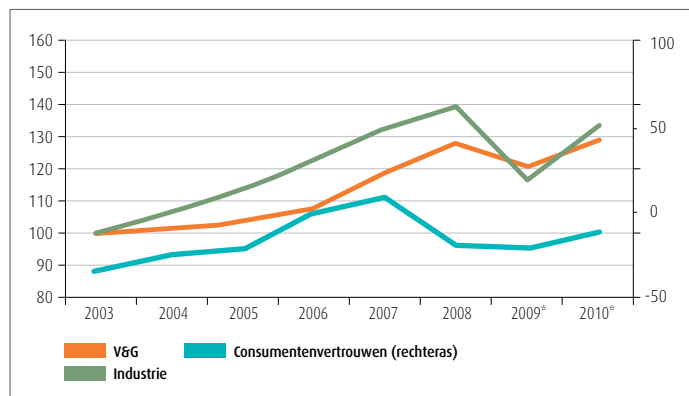

1	Kernindicatoren	3
1.1	Productie V&G-industrie op niveau van voor de economische crisis van 2008	4
1.2	Europabrede productiedaling in periode 2008-2009	4
1.3	Stijgende toegevoegde waarde bij dalende omzet	5
1.4	Hoge arbeidsproductiviteit in Europees perspectief	5
<hr/>		
2	Kostenontwikkeling	6
2.1	Intermediaire kosten dalen en stijgen mee	7
2.2	Dalende overige bedrijfslasten en stabiele personele kosten	7
2.3	Voorzichtig herstel investeringen in R&D	8
2.4	Nederlandse investeringen in Europese middenmoot	8
<hr/>		
3	Concurrentiepositie	9
3.1	Export V&G-industrie bereikt recordhoogte	10
3.2	Stijgende handelsbalans ten tijde van crisis	10
3.3	Afnemende Europese export in 2009	11

Kernindikatoren

1.1 Productie V&G-industrie op niveau van voor de economische crisis van 2008

Figuur 1: Ontwikkeling productiewaarde (2003 = 100) en saldo (%) consumentenvertrouwen

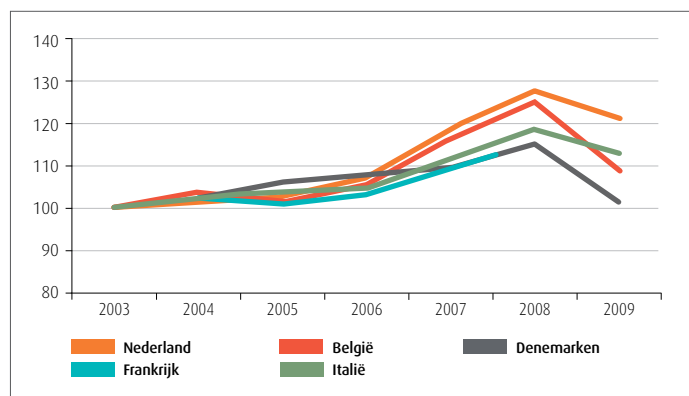
*Productiecijfers 2009 en 2010 zijn nog niet definitief
Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

Na een daling van de productieomvang in 2009 is de productie in de voedings- en genotmiddelenindustrie (V&G-industrie) in 2010 met 7 procent gestegen ten opzichte van 2009. De absolute productiewaarde van de V&G-industrie bedroeg in 2010 60,6 miljard euro (22 procent van de totale industriesector) en is gerealiseerd door ruim 4.300 bedrijven. De totale industriesector in Nederland realiseerde in 2010 een productiewaarde van 270,4 miljard euro en bleef daarmee net onder het niveau van 2008 steken. In tegenstelling tot de herstelde productiewaarde is het consumentenvertrouwen in 2010 nog niet op het niveau van voor de economische crisis teruggekomen. Halverwege 2011 is het saldo van het consumentenvertrouwen weer gedaald naar -11 procent¹. Dit kan de groei in 2011 en 2012 temperen.

¹ Het CBS neemt het verschil tussen het aantal optimistische en pessimistische antwoorden op de vragen naar het economische klimaat volgens consumenten en de koopbereidheid van consumenten en drukt dit saldo uit in procenten van het totaal aantal antwoorden.

1.2 Europabrede productiedaling in periode 2008-2009

Figuur 2: Internationale productiewaarde (2003 = 100)

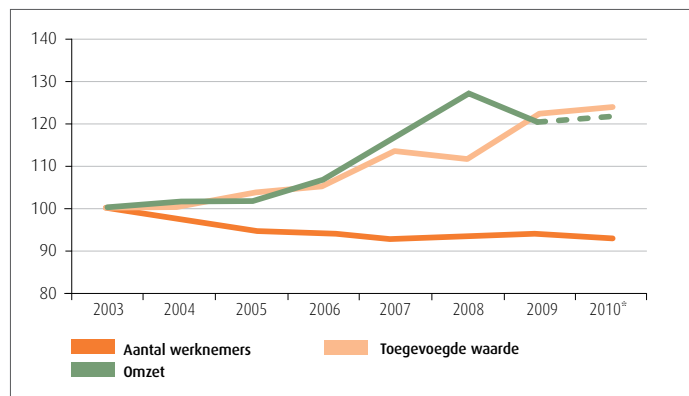

Bron: OECD StanDatabase, bewerking Decisio

De economische crisis heeft in 2009 niet alleen de Nederlandse V&G-producenten geraakt, maar ook de producenten in de rest van Europa. In België daalde de productie in 2009 met 12,8 procent ten opzichte van 2008. In Denemarken met 11,9 procent. Voor Italië en Nederland bleef de daling beperkt tot net onder de 5 procent. Voor Frankrijk zijn nog geen cijfers beschikbaar voor 2009. Gedurende de onderzochte periode behaalde de Nederlandse V&G-industrie de hoogste gemiddelde jaarlijkse groei van deze landen.

1.3 Stijgende toegevoegde waarde bij dalende omzet

Figuur 3: Omzet, toegevoegde waarde en aantal werknemers V&G-industrie (2003 = 100)

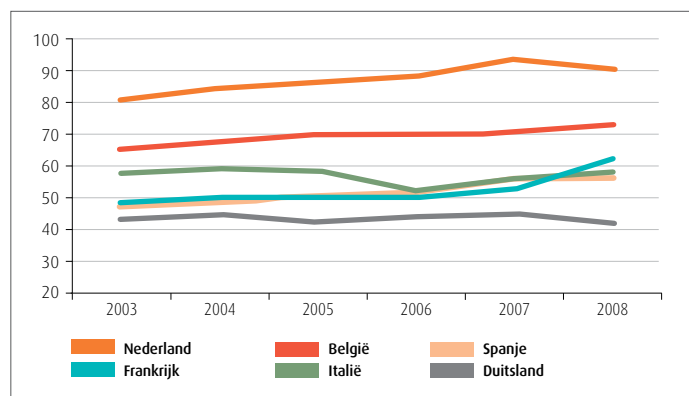
*Toegevoegde waarde 2010 is nog niet definitief. De omzet voor 2010 is gebaseerd op een eigen schatting op basis van CBS-indexcijfers.
Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

In 2010 waren de 131.000 werknemers in de V&G-industrie goed voor een totale toegevoegde waarde van 14,3 miljard euro. De behaalde omzet in de V&G-industrie bedroeg in 2010 naar schatting 64,5 miljard euro. Opvallend is dat de omzet in 2008 nog doorgroeide terwijl de toegevoegde waarde toen daalde. Daarna is de toegevoegde waarde weer toegenomen, terwijl de omzet daalde. De belangrijkste verklaring voor deze discrepantie is de ontwikkeling in de inkoopkosten². Deze zijn in 2008 nog flink gestegen, maar in 2009 weer fors gedaald (zie ook figuur 5). In 2010 vertonen beide indicatoren een matige groei. Het aantal werknemers in de V&G-industrie ligt in 2010 op hetzelfde niveau als in 2007 en is daarmee stabiel te noemen.

² Het CBS noemt dit de intermediaire uitgaven (inkoopwaarde van de grond- en hulpstoffen en diensten van derden).

1.4 Hoge arbeidsproductiviteit in Europees perspectief

Figuur 4: Bruto toegevoegde waarde per werknemer (x € 1.000)

Bron: Eurostat, bewerking Decisio

Met een daling van 3,3 procent ten opzichte van 2007 kwam er in 2008 een einde aan de gestage groei van de bruto toegevoegde waarde per werknemer³. Hetzelfde gold voor Duitsland waar de toegevoegde waarde per werknemer met 5,4 procent daalde ten opzichte van 2007. In België, Italië en Frankrijk nam de productiviteit in 2008 nog wel toe. In Frankrijk zelfs met 17,4 procent. De arbeidsproductiviteit in de Nederlandse V&G-industrie is na 2008 weer gestegen. Dit wordt aangetoond door de ontwikkeling van de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid na 2008 (zie figuur 3).

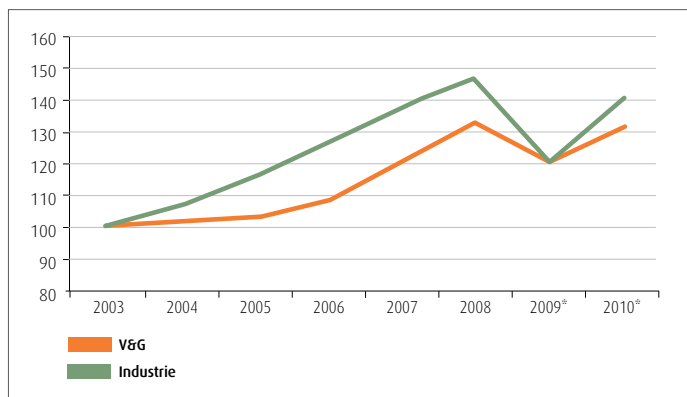
³ Er zijn geen Eurostat-gegevens beschikbaar voor de periode na 2008. Een internationale vergelijking voor de periode 2009 – 2010 kan daarom niet gemaakt worden.

A photograph of a dairy processing factory. In the foreground, a row of white plastic milk bottles with blue caps is moving along a green conveyor belt. The background shows more rows of bottles and industrial machinery, including metal frames and pipes. The lighting is bright and even. The overall scene depicts a clean, organized production environment.

Kostenontwikkeling

2.1 Intermediaire kosten dalen en stijgen mee

Figuur 5: Ontwikkeling intermediaire kosten (2003 = 100)

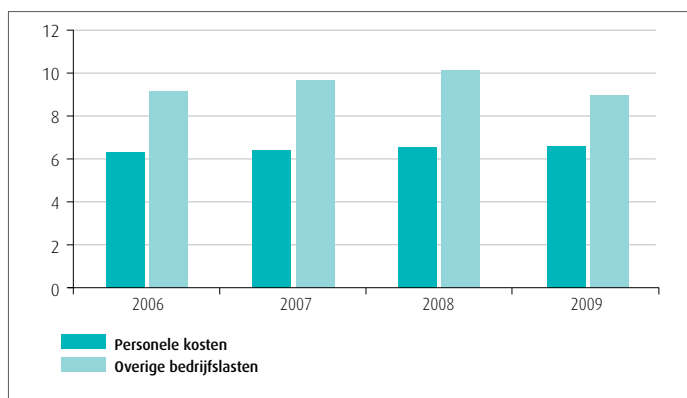

* Cijfers 2009 en 2010 zijn nog niet definitief
Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

De intermediaire kosten zijn de kosten voor alle producten en diensten die gebruikt zijn in het productieproces. In lijn met de ontwikkeling in gerealiseerde productie en toegevoegde waarde bevond het intermediair verbruik (de verbruikte goederen en diensten) van de V&G-industrie zich in 2010 weer op het niveau van 2008. In absolute termen bedroeg het intermediaire verbruik 46,4 miljard euro voor de V&G-industrie, ruim 22 procent van de totale intermediaire bestedingen in de industrie. De gehele Nederlandse industrie kende in 2010 een herstel van 16,3 procent ten opzichte van 2009. Net niet genoeg om weer op het niveau van 2008 terecht te komen.

2.2 Dalende overige bedrijfslasten en stabiele personele kosten

Figuur 6: Personele kosten en overige bedrijfslasten (x € mld.)

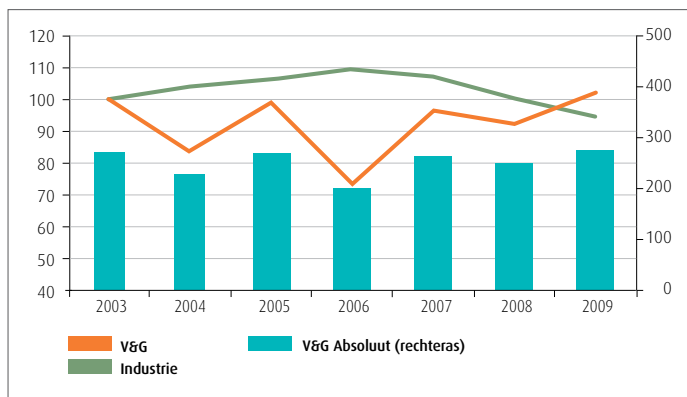

Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

De personele kosten (brutolonen en sociale premies en lasten) zijn in 2009 met 0,8 procent toegenomen ten opzichte van 2008. Een lichte toename dus, maar de relatieve stijging van de personele kosten lag op een lager niveau dan in de jaren daarvoor. De overige bedrijfslasten voor de V&G-industrie zoals de kosten van energieverbruik, huisvesting, machines, dienstverlening door derden, etc., zijn in 2009 met 11,5 procent gedaald ten opzichte van 2008. Dit is een trendbreuk, maar niet onverwacht gelet op de economische crisis.

2.3 Voorzichtig herstel investeringen in R&D

Figuur 7: R&D-uitgaven industrie en V&G (2003 = 100) en absolute uitgaven R&D V&G (x € mln.)

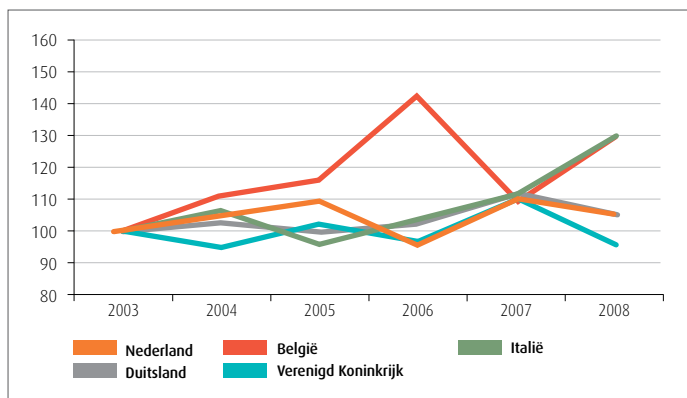

Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

Na het dieptepunt in 2006 en de daling in 2008 zijn de R&D-uitgaven van de V&G-industrie in 2009 weer toegenomen. Dit is een indicatie dat de V&G-industrie inzet op vernieuwingskracht. In absolute zin bedroegen de R&D-uitgaven van de V&G-industrie 276 miljoen euro in 2009 en die van de industrie als geheel 3,5 miljard euro.

2.4 Ontwikkeling Nederlandse investeringen in Europese middenmoot

Figuur 8: Bruto investeringen in materiële vaste activa (2003 = 100)

Bron: Eurostat, bewerking Decisio

Met jaarlijks zo'n 1,5 miljard euro aan investeringen in materiële vaste activa geldt de Nederlandse V&G-industrie als de belangrijkste investeerder binnen de Nederlandse industrie⁴. De investeringen van de Nederlandse V&G-industrie zijn in 2009 met 10 procent gestegen naar 1,7 miljard euro⁵ in een periode dat deze met 21 procent daalde in de totale Nederlandse industrie. Dit illustreert dat de economische crisis voor de V&G-industrie minder ingrijpend is dan voor veel andere industriële sectoren. Vergelijken we de ontwikkeling van de investeringen met die van andere Europese landen dan zien we dat de Nederlandse V&G-industrie in de middenmoot eindigt achter Italië en België. In absolute zin zijn de investeringen door de Italiaanse V&G-industrie met 5,2 miljard euro in 2008 het hoogste van de onderzochte landen.

⁴ Investeringen door V&G-industrie bedragen ruim 22 procent van de totale industriële investeringen in materiële vaste activa.

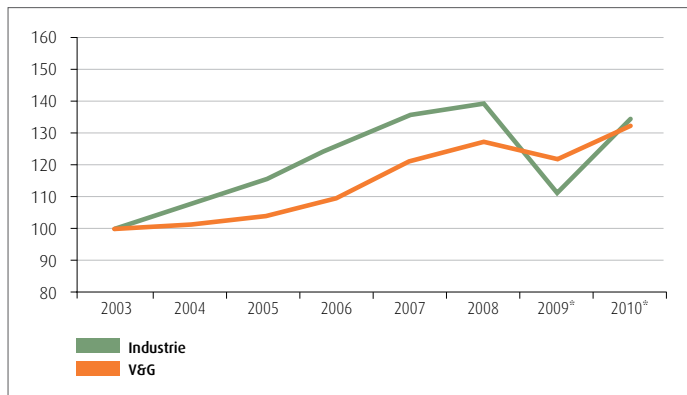
⁵ Bron: LEI (2011) Landbouw Economische Berichten 2011

Concurrentiepositie

The image features a collection of laboratory glassware, including Erlenmeyer flasks and beakers, filled with liquids of various colors: orange, light green, and blue. The glassware is arranged in a cluster, with some in the foreground and others slightly behind. Overlaid on the image are several abstract, semi-transparent geometric shapes, including curved lines and trapezoidal forms, in shades of brown, tan, and white. These shapes appear to be part of a design or data visualization. The overall composition is clean and modern, with a focus on color and form.

3.1 Export V&G-industrie bereikt recordhoogte

Figuur 9: Ontwikkeling export (2003 = 100)

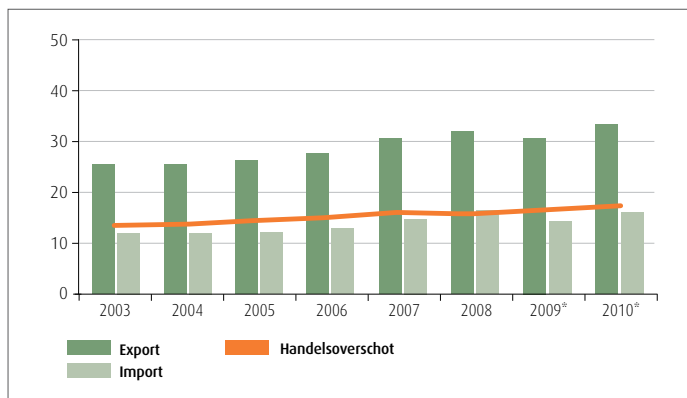

*Cijfers 2009 en 2010 zijn nog niet definitief
Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

Van oudsher speelt de V&G-industrie een belangrijke rol in de Nederlandse export. In 2010 werd er voor 33,1 miljard euro geëxporteerd door Nederlandse V&G-producenten. Hiermee lag het exportniveau weer boven het niveau van voor de crisis. De export van de gehele Nederlandse industrie is sterk teruggekomen in 2010, maar lag nog onder het niveau van 2008. De absolute waarde bedroeg 154,2 miljard euro in 2010.

3.2 Stijgende handelsbalans ook ten tijde van crisis

Figuur 10: Export, import en handelsoverschot (x € mld.)

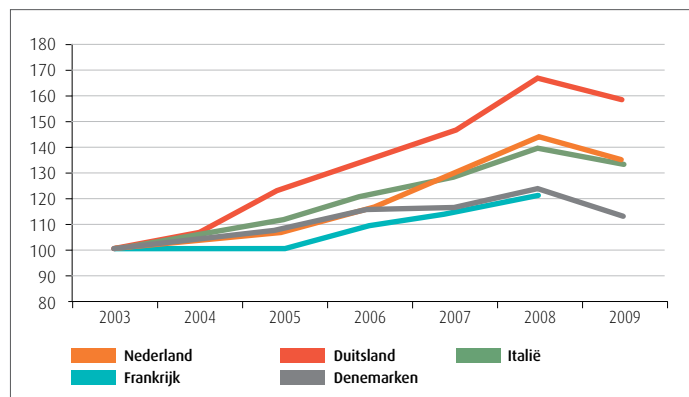

*Cijfers 2009 en 2010 zijn nog niet definitief
Bron: CBS Statline, bewerking Decisio

De import van de V&G-industrie lag met 16 miljard euro in 2010 nog net onder het niveau van 2008. Het saldo van export en import (het handelsoverschot) is in 2010 met 4,7 procent gestegen naar 17,1 miljard euro (ruim 31 procent van de industriële handelsoverschot). In de periode 2003 – 2010 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse groei van het handelsoverschot van de V&G-industrie 3,6 procent. In dezelfde periode kende de industriële sector een gemiddelde jaarlijkse groei van 0,9 procent. Het totale handelsoverschot van de industriële sector in 2010 bedroeg 54,7 miljard euro.

3.3 Afnemende Europese export in 2009

Figuur 11: Export V&G-industrie (2003 = 100)

Bron: OECD StanDatabase, bewerking Decisio

De gehele Europese V&G-industrie had in 2009 te kampen met een daling van de export. Van de in de grafiek gepresenteerde landen was deze daling met 8,3 procent het hoogst in Denemarken. Voor Italië en Duitsland bedroeg de daling 4,1 en 4,3 procent. De daling van de Nederlandse export lag daar net boven. De gemiddelde groei sinds 2003 was met 8 procent het hoogst in de Duitse V&G-industrie.

FNLi

Sir Winston Churchilllaan 366 F etage 19
2285 SJ Rijswijk

Postbus 161
2280 AD Rijswijk
T: 070 336 51 50
F: 070 336 51 68
www.fnli.nl

Opgesteld door:

www.decisio.nl

